

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การใช้การศึกษาและการพัฒนาเพื่อขยับยั้งการย้ายถิ่นของสตรี
ชนบทภาคเหนือ

ชื่อผู้เขียน นางสาวมาลี วรรณรัตน์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต ดวงสา ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยงยุทธ เปลี่ยนผดุง กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พศิน แต่งจวง กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่มุ่งเน้นการใช้กระบวนการทางการศึกษาและการพัฒนาชุมชน เพื่อขยับยั้งการย้ายถิ่นของสตรีชนบทภาคเหนือ โดยผู้วิจัยร่วมมือกับชาวบ้าน ตั้งแต่เริ่มต้นศึกษาสาเหตุ/ปัจจัยที่ส่งผลให้สตรีในชนบทเกิดการย้ายถิ่น การศึกษาค้นคว้าทางด้านความคิดของบุคคล องค์กร และทรัพยากรของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่น ผู้วิจัย และชาวบ้านได้ร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรมทางการศึกษาและการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นดังกล่าว โดยมีนักพัฒนาที่เข้ามาทำงานในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยอีกฝ่ายหนึ่ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านเพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก สังเกตและจดบันทึกปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การจัดกิจกรรมการศึกษา และการพัฒนาร่วมกับชุมชน ตลอดจนการร่วมกับชุมชนในการสรุป ประเมินผลและการแก้ไข

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่กิจกรรมการวิจัยดำเนินอยู่ สำหรับการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล ได้กระทำเป็นระยะ ๆ ไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์และตรวจสอบแล้วมาจัดหมวดหมู่ เพื่อแยกประเภทของข้อมูลให้เป็นระบบ เชื่อมโยง ตีความและสร้างข้อสรุป

ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้สตรีในชนบทเกิดการย้ายถิ่น ได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ปัจจัยทางด้านการศึกษา ปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ อิทธิพลของข่าวสารข้อมูลที่หลั่งไหลเข้าสู่ชุมชนโดยผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ยังเป็นตัวเร่งเร้าให้สตรีเกิดการย้ายถิ่นมากยิ่งขึ้น

การศึกษาความพร้อมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นของสตรี พบว่าชุมชนมีความพร้อมทางด้านบุคคล ผู้นำ องค์กรและทรัพยากรด้านวัตถุและสิ่งแวดล้อมอยู่แล้วระดับหนึ่ง เมื่อได้รับการส่งเสริมให้มีความเข้มแข็งขึ้น ก็สามารถเป็นกำลังสำคัญในการสร้างปัจจัยด้านต่าง ๆ เพื่อให้สตรีมีความเชื่อมั่นในการที่จะใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนได้

การใช้กระบวนการทางการศึกษาและการพัฒนาชุมชน เพื่อยับยั้งการย้ายถิ่นของสตรี พบว่า กระบวนการดังกล่าวเกิดผลต่อชุมชนและสตรีที่อาศัยอยู่ในชุมชนคือ การเกิดแนวคิดในการพึ่งตนเองของชาวบ้าน ชุมชนเกิดความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ คนในชุมชนโดยเฉพาะสตรีและเยาวชนสตรีมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางการศึกษาทั้งในและนอกระบบมากขึ้น สตรีมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ชุมชนให้การยอมรับบทบาทของสตรีมากขึ้น เช่นการที่ผู้นำกลุ่มแม่บ้านได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน นอกจากนี้กระบวนการทางการศึกษาและการพัฒนายังช่วยให้คนในชุมชนเกิดทัศนคติด้านอาชีพ ว่าการประกอบอาชีพไม่ได้หมายถึงการเพิ่มรายได้เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอื่น ๆ ของคนในชุมชนอีกด้วย

Thesis Title Utilization of Education and Community Development to Deter Northern Rural Women from Migration

Author Mrs. Sumalee Wannarat

M.Ed. Nonformal Education

Examining Committee:

Asst.Prof.Dr.Dusit Duangsa	Chairman
Asst.Prof.Yongyuth Plianpadung	Member
Asst.Prof.Dr.Pasin Taengjuang	Member

Abstract

This study is a participatory action research which focuses on utilizing an education-and-community-development process to deter migration among northern rural women. The researcher and the villagers worked together to explore the causes of and factors affecting migration among rural women, conceptual potentials of the community's people and organizations, and community resources available for solving the migration problem. The researcher and the villagers collaborated in planning and managing education and community development activities in the attempt to solve the said migration problem, with assistance from a development worker who was based in the community.

Data collection for this study consisted of fieldwork, key informant interviews, observation and recording of community events, organizing education and development activities with the community, as well as working with the community in drawing lessons learned, evaluating, and solving problems that emerged during the research process. Data verification and data analysis were conducted on a periodical basis throughout the data collection process, i.e. data were collected, verified,

categorized, systematized, connected, interpreted, and synthesized.

Research findings show that factors affecting migration among rural women were economic and occupational factors, education factors, social and cultural factors. In addition, news and information pouring into the community through the mass media also served as catalysts influencing more migration among women.

With regards to studying the community's potentials in solving the problem of women's migration, it was found that the community already had a certain level of potentials and readiness including human resources, community leaders, community organizations, physical and environmental resources. As the community was strengthened, all these contributed significantly to create various factors enabling women to become confident of living in the community.

Utilizing the education-and-community-development process, it was found that the process produced a number of impacts on the community and its women. Villagers learned the concept of self-reliance. The community became self-sustained economically. Community members, particularly young women, adopted positive attitudes towards education, and participated more in both formal and non-formal education activities. Women developed positive attitudes towards themselves. The community accepted women's roles and contribution more than in the past; the most obvious example was that the leader of the housewives' group was elected to be the village head. Most importantly, community members developed new attitudes towards occupations; they now realized that having an occupation was not about earning income alone, but was also related to the development of the community's quality of life in other areas as well.